

تمرکز؛ لازمه تحول

طاهری نژاد درباره دیگر لازمه‌های تحول قضایی افزود: «ما در کشور اگر اصلاحی می‌خواهیم رخ دهیم، تحولی رخ دهیم، دردی را درمان کنیم، از تصمیم‌گیران تا ما که تصمیم‌ساز هستیم پژوهشگر هستیم یا مشاور هستیم باید این را جا بیندازیم که هر تصمیم تحولی و هر اقدام تحولی نیاز دارد که یک تمرکز جدی، یک متولی جدی در دستگاه مسئول باشد که جزئیات مسیر تحولی را طراحی و تهیه کند؛ یعنی اول خوب طراحی کند بعد همراهی کند. مثلاً آئین‌نامه کرامت؛ با اینکه آقای رئیسی بر مسئله کرامت تأکید داشته است، واقعش این است که مسئله کرامت مراجعین به دستگاه قضایی محقق نشده است و رخ نمی‌دهد چون جزئیات می‌خواهد، تمرکز می‌خواهد. اگر کرامت مراجعین برای مسئولین و متولیان دستگاه قضایی مهم است باید یک نظام‌واره، مکانیزم و سازوکار خوبی برایش طراحی شود و بعد کسی مراقبت کند که این سازوکارها اجرا شود. اول اینکه در آن اولویت‌بندی نبود. در مورد همه چیز کلی حرف زده شده بود در حالی که می‌توانست انتخاب کند که اقدامات اصلی ناظر بر کرامت چیست.»

وی درباره اهمیت بازخوردگیری از تأثیرات تحول در فرآیند قضایی اضافه کرد: «مثلاً به نظر بنده اگر کرامت مراجعین را می‌خواهید مکانیزم خوبی را برای این مورد طراحی کنید. مثلاً سامانه دریافت نظرات مردمی را ایجاد کنید ولی اولاً جزئیاتش را خوب طراحی کنید. سؤالاتی را از مردم بپرسید، مثلاً آیا شما وارد این فرآیند شده‌اید از عناصر مختلف این فرآیند مثلاً از پرسنل دادگاه، منشی دادگاه، مسئول دفتر قاضی، خود قاضی راضی هستید؟ چند سؤال خوب بپرسید، اولاً این نظام دریافت نظرات خوب است و خوب است سامانه‌اش را طراحی کنیم. ثانیاً در این نظام دریافت چه زمانی مردم مشارکت می‌کنند؟ اولاً زمانی که مطمئن شوند، زمانی که اطمینان به حفظ هویت خود داشته باشند. ثانیاً بدانند این نظرشان مورد توجه واقع می‌شود؛ یعنی بازخورد خوبی دارد. این است که مردم کم‌کم احساس می‌کنند اگر به یک عنصری در این فرآیند نمره منفی دادند، این عنصر متأثر می‌شود؛ یعنی نظام دریافت نظر شما در نظام ارزیابی عملکرد آن فرد

تأثیرگذار باشد. این یک کار محوری در حوزه ارتقای کرامت مراجعین است. ممکن است دو نفر بگویند آن کار مهم است، اشکال ندارد من می‌گویم انتخاب کنید. نمی‌توانیم بگوییم آئین‌نامه ابلاغ کنیم و کلی اقدام بنویسیم و بگوییم ابلاغ شد رفت. نمی‌شود!»

نقش فناوری در حوزه تحول

محمد طاهری نژاد درباره اهمیت بهره‌گیری از فناوری یادآور شد: «مسئله بعدی، مسئله نقش فناوری در حوزه تحول است. به نظر من یکی از مسائل جدی، شاید قلب تحول و اصلاح در قوه قضائیه، تحول در نظامات حوزه فناوری‌های IT و زیرساخت‌های سامانه‌ای دستگاه قضا است. به نظر من یکی از چالش‌های فعلی دستگاه قضایی، رویکردهای سنتی مبتنی بر کنشگری جدی عامل انسانی در بخش‌های مختلف دستگاه قضایی و فرایندهای کاغذی بسیار است. قوه قضائیه می‌گوید من ۳۰ سامانه رونمایی کردم در حالی باید در این امر اولویت‌بندی داشته باشد؛ یعنی پنج سامانه را رونمایی کند که بداند فردا می‌تواند روی آن احتجاج کند؛ یعنی بداند اثرات این سامانه در روابط افراد چه خواهد بود. در حالی که این‌گونه نیست و نگاهمان کثرت‌گرا است و اقدامات حجمی می‌خواهیم انجام دهیم؛ مسئله نقش IT و فناوری اطلاعات در تحول قضایی باز دچار همین رویکردهای تک‌تک‌گرایی حجمی در قوه قضائیه شده است.»

لزوم طراحی تحول بر اساس ضوابط و مبانی اسلامی

فراهانی گفت: «مقام معظم رهبری در دیدارشان با خانواده قوه قضائیه در هفته اخیر، نکته‌ای در خصوص بحث تحول مطرح کردند ایشان فرمودند وقتی از تحول صحبت می‌کنیم این تحول باید بر یک مبانی استوار باشد. اگر بخواهیم بدون مبانی متحول کنیم اساساً تحولی صورت نمی‌گیرد و صرفاً یک حرکت بی‌مبنا است. نکته اساسی که ایشان فرمودند این بود که مبناي تحول در نظام جمهوری اسلامی و از جمله تحول در نظام قضایی مبتنی بر «ضوابط و مبانی اسلامی» است. وقتی نظام ما یک نظام اسلامی است اگر مبتنی بر سایر مبانی تحول ایجاد شود در

متعارض با سایر نظامات دیگر فعالیت خواهد کرد و این در نهایت موجب هرج‌ومرج در نظام حقوقی خواهد بود. این نکته‌ای است که لازم است در سند تحول قوه قضائیه، در نظامات تحولی که هرکدام در بخش‌های مختلف داریم در موردش صحبت می‌کنیم یا به دنبال تحقیق هستیم به آن توجه کنیم.»

ضرورت عدم شتاب در مسیر تحول

دکتر حاجی علی خمسه در سخنان پایانی خود با تأکید بر لزوم توجه به عقلانیت در تحول قضایی گفت: «بحث تحول شبیه به یک عمل جراحی هست که بدون خونریزی و درد و عوارض امکان‌پذیر نیست. از خود تحول هم معمولاً یک انتظار سرعت و اقدام عاجل برداشت می‌شود ولی باید توجه داشت که به آفت شتاب‌زدگی دچار نشود. اگر ما درگیر این تحول شویم و خود تحول موضوع روزمره ما شود و یک نگاه بالا و بیرونی به آن نشود به همین آفت‌هایی که اشاره شد دچار می‌شویم. خود این تحول نیازمند یک عقلانیت و طمأنینه در معنای کلی است که از یک سو، نه به اسم طمأنینه یک پروژه ۲۰ ساله‌ای بشود، نه به این معنا باشد که به اقدامات خیلی تند و شتاب‌زده که ظاهرش دگرگون‌کننده فضا است تعبیر شود. یک نکته مهمش به نظر تغییر نوع نگاه‌ها است که بشود بر اساس آن محتوای تحول محقق شود.»

درون‌گرایی قوه، مانع تحول

وی درباره درون‌گرایی بیش از حد دستگاه قضایی در زمینه تحول گفت: «در تکمیل این دو عامل به نظر من یکی از مغفولات قوه قضائیه به نظر من درون‌گرایی بیش از حد دستگاه قضایی است هر چند در دوره جدید به ظرفیت‌های بیرون دستگاه قضا بیشتر توجه شده است، اما به نظر من هنوز به‌طور جدی نیاز داریم که از جنس دانش‌ها، تخصص‌ها، توانمندی‌های خارج از دستگاه قضا، حتی خارج از حوزه رشته حقوق و رشته‌های مرتبطش برای اصلاح دستگاه قضا از متخصصین حوزه‌های مختلف بین‌رشته‌ای از تخصص‌های مختلف استفاده کنیم که مسئله تحول و طراحی اقدامات تحولی و پیگیری تحول و اصلاح در قوه قضائیه با قدرت‌تر پیگیری شود.»